

Sygn. akt II CZ 126/16

POSTANOWIENIE

Dnia 9 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa R. P. prowadzącego działalność pod firmą "D." w Ś.
przeciwko H. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 9 listopada 2016 r.,

zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Okręgowego w Z.

z dnia 4 listopada 2015 r., sygn. akt VI Ca (...),

1) oddała zażalenie;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Z. oddalił apelację powoda R. P. od wyroku Sądu pierwszej instancji oddalającego powództwo o zasądzenie kwoty 64 000 zł na podstawie weksla, który wystawiła pozwana na zabezpieczenie pożyczki udzielonej jej przez powoda w ramach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej w firmie „D.”

Powód wniósł skargę kasacyjną wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych.

Postanowieniem z dnia 8 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Z. oddalił ten wniosek ustalając, że powód w oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku i dochodach wskazał, iż nie pracuje i nie ma żadnego majątku, jego żona zarabia 2 000 zł netto, mają dwoje dzieci w wieku 10 i 5 lat, spłacają kredyt za mieszkanie po 400 zł miesięcznie, płacą czynsz 600 zł miesięcznie, a pozostałe 1000 zł wydają na wyżywienie 4 osób. Sąd uznał, że powód nie wykazał, zgodnie z wymaganiami art. 102 ust. 1 u.k.s.c., iż nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku koniecznego utrzymania siebie i rodziny. Z ustaleń sprawy wynika, że powód od wielu lat zajmował się udzielaniem pożyczek, a zatem trudno uznać, iż obecnie nie ma żadnego majątku, dochodów ani oszczędności i pozostaje jedynie na utrzymaniu żony, mimo że jest osobą w sile wieku, zdolną do pracy. O zwolnienie od kosztów sądowych może się ubiegać jedynie osoba rzeczywiście uboga, która z przyczyn obiektywnych nie jest w stanie podjąć zatrudnienia i nie posiada środków na poczynienie oszczędności w celu poniesienia kosztów sądowych w sprawie, którą wniosła do sądu. Powód nie jest taką osobą. Strona, która mogła liczyć się z obowiązkiem poniesienia kosztów sądowych, powinna wykorzystać w pełni swoje możliwości zarobkowe, a jeżeli bez ważnych powodów nie zrobiła tego, należy przyjąć przy ocenie jej stanu majątkowego dla potrzeb rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, że ten stan majątkowy i dochody są takie, jakie miałyby, gdyby w pełni wykorzystwała swoje możliwości zarobkowe. Powód świadomy konieczności poniesienia kosztów sądowych obowiązany był poczynić w tym celu odpowiednie oszczędności. Skoro tego nie uczynił i nie wykorzystuje swoich możliwości zarobkowych, nie ma podstaw do zwolnienia go od kosztów sądowych.

Postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych zostało doręczone pełnomocnikowi powoda w dniu 16 października 2015 r. Powód wniósł na nie zażalenie, odrzucone przez Sąd Okręgowy jako niedopuszczalne.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 4 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w Z. odrzucił na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. skargę kasacyjną powoda jako nieopłaconą, stwierdzając, że zgodnie z art. 112 ust. 2 i u.k.s.c. tygodniowy termin do opłacenia skargi biegł od dnia doręczenia pełnomocnikowi postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych - co nastąpiło w dniu 16 października

2015 r. - i upłynął bezskutecznie w dniu 23 października 2015 r., a biegu terminu nie przerwało wniesienie niedopuszczalnego zażalenia na postanowienie oddalające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.

W zażaleniu na powyższe postanowienie powód zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej, art. 176 Konstytucji RP przez odmówienie prawa do rozpatrzenia jego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych przez sąd drugiej instancji oraz art. 102 u.k.s.c. przez odmowę zwolnienia go od kosztów sądowych, mimo wykazania, że nie jest w stanie ich ponieść. Wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz o rozpoznanie na podstawie art. 380 k.p.c. postanowienia Sądu Okręgowego w Z. z dnia 8 października 2015 r. oddalającego jego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i zwolnienie go od tych kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wobec zgłoszenia przez powoda w zażaleniu wniosku o rozpoznanie przez Sąd Najwyższy także niezaskarżalnego postanowienia o odmowie zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, w pierwszej kolejności konieczne jest rozpoznanie na podstawie art. 380 w zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 397 § 1 k.p.c. tego postanowienia, które w oczywisty sposób wpłynęło na wydanie zaskarżalnego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu nie uiszczenia należnej od niej opłaty.

Jak trafnie stwierdził Sąd Okręgowy, zwolnienie od kosztów sądowych powinno być stosowane jedynie w sytuacjach wyjątkowych. Przewidziana w art. 102 uksc instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi bowiem pomoc państwa dla osób, które ze względu na trudną sytuację materialną nie mogą ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego siebie i rodziny. Pomoc ta dotyczy tylko osób, które z przyczyn obiektywnych, od nich niezależnych, nie mają środków na poniesienie tych kosztów i nie były w stanie ich zgromadzić decydując się na wniesienie i prowadzenie sprawy przed sądem (porównaj między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2012 r. I CZ 55/12, nie publ.). Strona przygotowująca się do procesu sądowego powinna być świadoma konieczności poniesienia wydatków z tym związanych, także

w postaci kosztów sądowych i powinna się do tego przygotować przez poczynienie oszczędności. Jeżeli strona zdolna do pracy nie wykorzystuje lub ogranicza swoje możliwości zarobkowe w sposób nieuzasadniony albo fikcyjnie pozbywa się majątku, nie spełnia warunków uzasadniających zwolnienie od kosztów sądowych (porównaj między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2010 r. II PZ 31/09, nie publ.). Nie uzasadniają również zwolnienia od kosztów przejściowe trudności materialne strony zdolnej do pracy (porównaj między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2006 r. V CZ 150/05, nie publ.).

Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił sytuację materialną i życiową powoda i trafnie uznał, że nie wykazał on, iż nie jest w stanie ponieść opłaty od skargi kasacyjnej, która wynosi 3200 zł. Niewątpliwie powód, który jest zdolny do pracy i przez wiele lat prowadził działalność gospodarczą polegającą między innymi na udzielaniu pożyczek, miał możliwość zgromadzenia takiej kwoty przez czas trwania procesu, także przy uwzględnieniu tego, że opłacił wpis od pozwu i opłatę od apelacji. Podkreślić przy tym trzeba, że powód nie przedstawił w oświadczeniu majątkowym złożonym dla potrzeb wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, swojej rzeczywistej sytuacji majątkowej, bowiem pominął fakt, iż posiada 50 udziałów o wartości 5 000 zł w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością W., której jest prezesem, co wynika z odpisu KRS (...) według stanu na dzień 19 października 2016 r. Tym samym jego oświadczenie o stanie majątkowym należy uznać za nierzetelne i nie odzwierciedlające jego sytuacji materialnej. W konsekwencji trzeba stwierdzić, że powód nie wykazał, iż nie jest w stanie ponieść opłaty kasacyjnej bez uszczerbku koniecznego utrzymania siebie i rodziny, a zatem brak podstaw do zwolnienia go od tej opłaty. Postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 8 października 2015 r. oddalające wniosek powoda o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej jest zatem prawidłowe, a w konsekwencji prawidłowe jest także zaskarżone postanowienie z dnia 4 listopada 2015 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu nieziszczenia opłaty sądowej.

Wbrew zarzutom skarżącego postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, choć niezaskarżalne odrębnym środkiem zaskarżenia, podlega jednak - jak wskazano wyżej - ocenie dwuinstancyjnej na podstawie art. 380 k.p.c., a postanowienie sądu drugiej instancji

o odrzuceniu nieopłaconej skargi kasacyjnej, w razie jego zaskarżenia i zgłoszenia wniosku w trybie art. 380 k.p.c., staje się prawomocne dopiero po stwierdzeniu przez sąd drugiej instancji, że oddalenie wniosku o zwolnienie od opłaty kasacyjnej było prawidłowe i po oddaleniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Nie jest zatem naruszona zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego przewidziana w art. 176 ust.1 Konstytucji RP.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie, a na podstawie art. 98 w zw. z art. 394¹ § 3, art. 398²¹, art. 391 § 1 k.p.c. orzekł o kosztach postępowania zażaleniowego.

jw

r.g.